

NHỮNG LỖI CƠ BẢN HỌC VIÊN LÀO THƯỜNG GẶP KHI PHÁT ÂM CÁC PHỤ ÂM ĐẦU TRONG ÂM TIẾT TIẾNG VIỆT

ThS. NGUYỄN THỊ YẾN

1. Mỗi năm, Việt Nam đón nhận hàng ngàn du học sinh Lào sang học tập, làm nghiên cứu sinh. Với người nước ngoài nói chung, học tiếng Việt đã là điều khó khăn; với du học sinh Lào, khó khăn đó càng nhân lên gấp bội. Bởi lẽ tiếng Việt là ngữ hệ Đông Nam Á, chữ viết được xây dựng theo hệ thống chữ cái Latin; trong khi đó, tiếng Lào lại thuộc ngữ hệ Tai-Kadai, chịu ảnh hưởng của tiếng Phạn. Cách viết đã khác, cách đọc càng khác hơn. Vậy, làm thế nào để du học sinh Lào có thể chủ động, tự tin khi tiếp nhận ngoại ngữ này?

Có thể xem xét vấn đề này ở nhiều góc độ. Chẳng hạn, so sánh, đối chiếu để tìm ra điểm tương đồng và khác biệt giữa 2 ngôn ngữ về các mặt ngữ âm, từ vựng, ngữ pháp; đối chiếu để tìm ra những điểm chung, riêng trong việc rèn luyện các kĩ năng cơ bản nghe, nói, đọc, viết... nhằm giúp cho người học dễ dàng nhận biết và lĩnh hội tiếng Việt hơn. Tuy nhiên, trong khuôn khổ bài viết này, chúng tôi chỉ đề cập một khía cạnh nhỏ: làm thế nào để du học sinh Lào có thể phát âm đúng các phụ âm đầu trong âm tiết tiếng Việt.

2. Bằng kinh nghiệm nhiều năm liên tục giảng dạy cho học viên Lào, chúng tôi nhận thấy, ngoài sự bỡ ngỡ ban đầu như tất cả các học viên nước ngoài khác khi lần đầu tiên tiếp xúc với tiếng Việt, học viên Lào lại có những khó khăn riêng trong vấn đề phát âm. Thực tế cho thấy, tuy là "hàng xóm" gần gũi với Việt Nam, nhưng do những khác biệt về đặc điểm ngôn ngữ, như đã nói ở trên, trong thời gian đầu, học viên Lào thường phải đầu tư rất nhiều công sức để làm quen với tiếng Việt. Hầu như bộ phận nào trong âm tiết tiếng Việt cũng đều có những khác biệt so với âm tiết tiếng Lào. Nhưng điển hình nhất là những khác biệt do sự khuyết thiếu về một số phụ âm và những tác động của phương ngữ trong tiếng Lào so với tiếng Việt.

Dưới đây là những loại lỗi cơ bản liên quan đến việc phát âm các phụ âm đầu trong âm tiết tiếng Việt

mà chúng tôi rút ra được qua các giờ dạy học tiếng Việt cho học viên Lào:

1) **Lỗi do thói quen sử dụng phương ngữ**
Như ta đã biết, trong cấu tạo âm tiết của tiếng Việt có 21 phụ âm đầu (trong đó có 4 trường hợp cùng một âm vị nhưng đọc khác nhau và viết cũng khác nhau). Đối với người bản ngữ, việc phát âm chính xác các phụ âm này không phải là điều giản đơn ai cũng làm được. Bởi lẽ, ảnh hưởng của phương ngữ và thói quen phát âm khiến cho ở các vùng miền, một số tiếng có độ vênh giữa nói và viết. Chẳng hạn, ở Bắc bộ, người dân thường không phân biệt được cách phát âm đối với các tiếng có phụ âm đầu như *ch/tr* (chanh - tranh) *s/x* (sôi - xôi), *d/r/gi* (da - ra - gia). Trong khi đó, vùng Trung bộ, nhiều cư dân lại hay nhầm lẫn giữa *tr* (tàu - trâu, tú - trú). Riêng Nam bộ, 2 phụ âm *v/d* đôi khi cũng rất khó phân biệt, thậm chí có những trường hợp được gộp chung thành */z/* (về - dề - zề). Đây chính là một trong những lí do khiến cho nhiều người Việt cảm thấy khó khăn trong vấn đề chính tả và học phát âm tiếng nước ngoài.

Tương tự như vậy, phương ngữ trong tiếng Lào cũng khá phong phú, đặc biệt là vùng Nam Lào và Bắc Lào. Quá trình dạy học cho thấy, đa phần học viên miền Nam nước Lào rất khó khăn khi học và phân biệt các phụ âm *l/d*. Bởi lẽ, ở phương ngữ Nam Lào, phụ âm *//* chỉ được sử dụng để viết chứ ít khi được dùng để nói. Khi nói, *//* thường bị chuyển thành */d/* (chẳng hạn, "lao động" - "đao động", "đường lối" - "đường đối"...). Còn ở Bắc Lào, các phụ âm *v/b* cũng rất khó phân biệt. Thường thì phụ âm *//* chỉ dùng để viết. Khi nói, *//* sẽ bị chuyển thành */b/* (ví dụ: "vũ khí" - "bũ khí", "vườn cây" - "bườn cây"...). Vì thế, khi học phát âm tiếng Việt, gặp những từ có chứa các phụ âm *//*, nhiều học viên Lào thường cảm thấy rất lúng túng. Và hiển nhiên, nói sai sẽ dẫn đến viết sai, hiểu sai nghĩa của từ.

* Học viện Khoa học quân sự

Tuy nhiên, nếu nắm vững lí thuyết ngữ âm, có thể dễ dàng nhận ra giữa các cặp phụ âm /đ/, v/b tuy có cùng vị trí và chức năng trong cấu tạo âm tiết (tất cả đều chỉ có thể làm phụ âm đầu trong âm tiết tiếng Việt), nhưng giữa chúng vẫn có những nét khu biệt:

- Đối với cặp phụ âm /đ/: + Về phương thức, /đ/ là phụ âm xát, vang; còn /d/ là phụ âm tắc, ồn; + Về định vị, tuy chúng đều là các phụ âm đầu lưỡi nhưng /đ/ là đầu lưỡi - răng, còn /d/ là đầu lưỡi - lợi.

- Đối với cặp phụ âm v/b: + Về phương thức, /v/ là phụ âm xát, ồn, hữu thanh, còn /b/ là phụ âm tắc, ồn, hữu thanh; + Về định vị, /v/ là phụ âm răng - môi, còn /b/ là phụ âm môi - môi.

2) Lỗi do tiếng Lào có những phụ âm khuyết thiếu so với tiếng Việt. Bên cạnh điểm khác biệt cơ bản về hệ ngôn ngữ như đã nói ở trên, trong tiếng Lào, do nhu cầu sử dụng con chữ trong việc cấu tạo âm tiết, chúng ta không thấy có 2 phụ âm tương đương với các phụ âm là /d/ và /g/ như ở tiếng Việt. Điều đó dẫn đến hiện tượng học viên Lào rất lúng túng khi phát âm những âm tiết tiếng Việt có chứa các phụ âm này. Đa số các trường hợp, học viên thường chuyển những phụ âm này sang một phụ âm khác gần và dễ đọc hơn. Điển hình là /g/ chuyển thành /c/ và /d/ chuyển thành /x/. Chẳng hạn, lẽ ra phải nói "cái ghế" thì học viên Lào lại nói thành "cái kê", "gan dạ" thành "can xạ"...

Trong khi đó, ở tiếng Việt, yếu tố khu biệt giữa các cặp phụ âm g/c và d/x rất rõ:

- Đối với cặp phụ âm g/c: + Về mặt phương thức, /c/ là phụ âm tắc, ồn, vô thanh; /g/ là phụ âm xát, ồn, hữu thanh; + Về mặt định vị, nếu /c/ là gốc lưỡi - ngạc mềm thì /g/ là mặt lưỡi sau - ngạc mềm. Ngoài ra, xét về mặt vị trí, chức năng trong cấu tạo âm tiết, có thể thấy g/c cũng có những nét khu biệt nhau. Nếu /g/ chỉ có thể duy nhất làm phụ âm đầu trong âm tiết tiếng Việt (gà, gùi, ghế...) thì /c/ lại vừa có thể làm phụ âm đầu, vừa có thể làm phụ âm cuối (cuốc, cúc, các...)

- Đối với cặp phụ âm d/x. Mặc dù có cùng vị trí, chức năng trong cấu tạo âm tiết (chỉ làm phụ âm đầu) nhưng xét về mặt ngữ âm, 2 phụ âm này có những điểm rất dễ khu biệt: + Về mặt phương thức, nếu /d/ là phụ âm tắc, ồn, hữu thanh thì /x/ lại là phụ âm xát, ồn, vô thanh; + Về mặt định vị, tuy d/x đều có chung đặc điểm là đầu lưỡi bẹt nhưng khi phát âm, chúng lại được khu biệt nhau ở chỗ: /d/ là đầu lưỡi - ngạc cứng, /x/ là đầu lưỡi - lợi.

3. Từ những phát hiện trên, trong quá trình giảng dạy, chúng tôi đã tìm ra những phương cách để khắc phục các loại lỗi liên quan đến việc phát âm sai các phụ âm đầu trong âm tiết tiếng Việt cho học viên Lào. Cụ thể, bên cạnh việc cung cấp cho người học những cơ sở lí luận về ngôn ngữ như vừa nêu trên, giáo viên còn cần phải chú ý hướng dẫn học viên kiên trì luyện tập. Dưới đây là một số phương pháp luyện tập được chúng tôi áp dụng trong các giờ thực hành tiếng Việt:

a) *Phương pháp trực quan.* Đây là phương pháp dạy học theo kiểu bắt chước. Phương pháp này được thực hiện đơn giản nhưng hiệu quả đạt được lại rất cao, kết quả được kiểm chứng tức thì. Với phương pháp này, giáo viên có thể thực hiện bằng 2 cách:

- Giáo viên phát âm mẫu từng phụ âm rồi cho học viên quan sát và bắt chước để phát âm lại. Sau khi học viên đã phát âm chuẩn từng phụ âm thì sẽ tiếp tục hướng dẫn học viên luyện phát âm các từ có chứa phụ âm đó. Ví dụ: /l - lung linh, đ - đạo đức, v - vắn vẹo, b - bản bạc, g - gập gờ, c - con cá, đ - da diết, x - xong xuôi...

- Giáo viên phát âm mẫu từng cặp phụ âm (/đ, v/ b, g/c, d/x) rồi cho học viên quan sát, so sánh và đưa ra nhận xét. Quá trình quan sát, so sánh cũng chính là quá trình tự lĩnh hội của học viên. Cuối cùng, giáo viên tổng hợp ý kiến, đưa ra kết luận và hướng dẫn học viên luyện tập.

b) *Xây dựng hệ thống bài tập rèn luyện phụ âm đầu thông qua các kĩ năng nghe, nói, đọc, viết.* Đây là phương pháp thực hành được áp dụng sau khi đã tiến hành trực quan. Ở phương pháp này, đòi hỏi người dạy phải công phu chuẩn bị hệ thống bài tập. Bài tập có thể được xây dựng dưới nhiều dạng. Chẳng hạn: - Nghe và đánh dấu (x) vào các từ ngữ đúng (con gà - con cà); - Đọc đúng các từ ngữ sau (lúc lắc, vắt vẹo, gồng gánh, dân dã...); - Viết câu hoặc đoạn văn có chứa từ ngữ được bắt đầu bằng các phụ âm l, v, g, d...; - Xây dựng hội thoại trong đó có ít nhất 5 từ chứa phụ âm l, 5 từ chứa phụ âm, v.v...

4. Như vậy, có thể thấy, những đặc điểm khác biệt giữa tiếng mẹ đẻ với một thứ tiếng khác tuy có tạo ra những rào cản nhất định cho người học ngoại ngữ, nhưng không phải vì thế mà chúng ta không thể tìm ra được cách để bước qua. Thiết nghĩ, cho dù đối tượng người học là ai và ngôn ngữ mà họ tìm đến là thứ tiếng nào thì chìa khoá cho sự thành công trong việc phát âm chính là phải nhận diện

(Xem tiếp trang 44)

Suy ra $(BB' + CC')$ nhỏ nhất $\Leftrightarrow \frac{2S}{AD}$ nhỏ nhất $\Leftrightarrow$
AD lớn nhất.

Giả sử $AC \geq AB$ thì trong hai đường xiên AD, AC, đường xiên AD có hình chiếu nhỏ hơn. Do đó, $AD \leq AC$ (hằng số); $AD = AC \Leftrightarrow D \equiv C$. Vậy, đường thẳng d phải dựng chứa cạnh lớn nhất trong hai cạnh AB, AC.

- Trường hợp 2 (hình 5): d không cắt đoạn thẳng BC. Lấy E đối xứng với B qua A, khi đó $d \cap CE = F$. Hạ $EE' \perp d \Rightarrow BB' = EE'$. Tương tự như trường hợp 1, ta có:

$$(BB' + CC') = \frac{2S_{ACE}}{AF} \text{ nhỏ nhất } \Leftrightarrow AF \text{ lớn nhất.}$$

Giả sử $AC \geq AB$ mà $AF \leq AC \Rightarrow AF = AC \Leftrightarrow F \equiv C$.

Vậy, đường thẳng d phải dựng là đường thẳng chứa cạnh lớn nhất trong hai cạnh AB, AC.

Kết luận:

Trong cả hai trường hợp đều dựng được đường thẳng d là đường thẳng chứa cạnh lớn nhất trong hai cạnh AB, AC của ABC.

5. Một số bài tập luyện tập

1) Cho nửa đường tròn đường kính AB. Một điểm M di động trên nửa đường tròn; kẻ $MH \perp AB$. Xác định vị trí của M sao cho $AH + HM$ là lớn nhất.

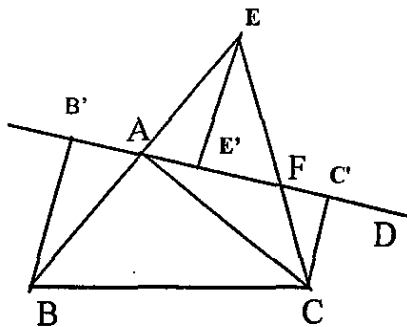
2) Cho tam giác ABC. Tìm điểm M ở trong tam giác ABC sao cho tổng các khoảng cách từ M đến các cạnh của ΔABC đạt giá trị nhỏ nhất.

3) Cho góc nhọn xAy và điểm A ở trong góc đó. Dựng một đường thẳng d cắt cạnh Ox tại M và cạnh Oy tại N sao cho diện tích ΔAMN nhỏ nhất.

4) Cho ΔABC vuông cân tại A và M là trung điểm của BC. Từ đỉnh M vẽ góc 45° , các cạnh của góc này cắt hai cạnh của tam giác ở E và F. Hãy xác định vị trí của E và F sao cho diện tích ΔMEF đạt giá trị lớn nhất.

5) Cho góc nhọn xOy, M là một điểm cố định nằm trong góc đó. A và B theo thứ tự là hai điểm thay đổi trên Ox và Oy sao cho $2OA = 3OB$. Tìm vị trí của A và B sao cho tổng $2MA + 3MB$ nhỏ nhất.

6) Tìm kích thước của tam giác có diện tích lớn nhất nội tiếp trong đường tròn (O; R) cho trước. $\square$

Hình 5

Tài liệu tham khảo

1. Vũ Hữu Bình - Hồ Thu Hằng - Kiều Thu Hằng - Trịnh Thuý Hằng. Các bài toán về giá trị lớn nhỏ nhất trong hình học phẳng ở trung học cơ sở. NXB Giáo dục, H. 2003.
2. Nguyễn Thái Hòa. Rèn luyện tư duy qua việc giải bài tập Toán. NXB Giáo dục, H. 2001.
3. Nguyễn Bá Kim. Phương pháp dạy học môn Toán. NXB Đại học sư phạm, H. 2002.
4. Trần Anh Tuấn. Dạy học hình học ở trường trung học cơ sở theo hướng tổ chức các hoạt động hình học. NXB Đại học sư phạm, H. 2005

SUMMARY

The problem of finding the largest value, small in geometry called extreme geometry problem. This article mentions some types of extreme problems geometry in secondary school curriculum and methods of solving the problems.

Những lỗi cơ bản học viên...

(Tiếp theo trang 41)

và nắm vững những yếu tố khu biệt để từ đó có chủ động; tự tin trong quá trình lĩnh hội và tiếp nhận một ngôn ngữ mới.

Với riêng học viên Lào, biết cách nhận diện và chủ động trong việc khắc phục những loại lỗi cơ bản liên quan đến phụ âm đầu như vừa nêu trên sẽ giúp cho rèn luyện kỹ năng nói đúng, viết đúng. Qua đó góp phần nâng chất lượng học tập tiếng Việt ngày một cao hơn.

Tài liệu tham khảo

1. Đoàn Thiện Thuật. Ngữ âm tiếng Việt. NXB Đại học quốc gia Hà Nội, 2002.
2. Nguyễn Trọng Khánh. Danh ngữ tiếng Lào (trong mối quan hệ với tiếng Việt). Luận án tiến sĩ, Việt Ngữ học, 1998

SUMMARY

As Vietnamese language learners, like many international students, Lao learners have to face great deal of barriers. It seems that every Vietnamese syllable is different from those in Lao phonetic system. In this article, major mistakes commonly made by Lao students are discussed to find out the cause and ways of improvement. These mistakes are related to initial consonants in Vietnamese language. This article is written with an expectation that it partly helps improve effectiveness of teaching and learning Vietnamese for learners from Laos.